

Životné prostredie

revue pre teóriu a tvorbu životného prostredia

Roč. XXXIII

1/1999

Obsah

- M. Ružička:** Metodika LANDEP a jej uplatnenie v krajinnoekologickom výskume a praxi 5
T. Hrnčiarová: Prepojenie metodiky LANDEP na metodiku EÚK 11
E. Nováková: Únosné zatížení krajiny 17

Príklady použitia metodiky EÚK

- E. Kalivodová, J. Račko, H. Ružičková:** Hodnotenie ekologickej únosnosti nivy rieky Morava 21
F. Kubíček, T. Hrnčiarová, Z. Izakovičová, J. Hreško: Hodnotenie ekologickej únosnosti vysokohorskej krajiny na vybranom území TANAP-u 26
L. Miklós a kol.: Hodnotenie ekologickej únosnosti krajiny v BR Východné Karpaty 31
J. Račko, M. Kozová, T. Hrnčiarová: Hodnotenie ekologickej únosnosti silne zafaženého regiónu Žiarska kotlina 37
R. Midriak: Ekologická únosnosť vysokohorských oblastí z hľadiska morfolodynamických procesov ... 42
M. Martiš: Prístup ke kategorizácii krajiny z hľadiska ekologickej zraniteľnosti 46
H. Hilbert: Ekologická únosnosť ako vlastnosť systému 48

Kontakty

- T. Hrnčiarová, M. Ciranová:** Som mierne optimista... (rozhovor s L. Miklósom) 52

Ekologická únosnosť krajiny (EÚK)

Všetky aktivity i celý spoločenský život človeka sa odvíjajú v priestore – krajine. Treba preto vedieť, ako bude reagovať na rôzne potenciálne záťažové a do akej miery ju existujúce antropické zásahy môžu narušiť. Krajinu poznávame hlavne prostredníctvom jej vlastností. Medzi účelové (interpretované) vlastnosti krajiny, ktorým sa v poslednom období venuje zvýšená pozornosť, patrí aj ekologická únosnosť krajiny. Podmienila ju aj tvorba environmentálnej legislatívy i hľadanie nových prístupov v krajinnoekologickom výskume.

Ekologická únosnosť krajiny sa začala hodnotiť na Slovensku pred vyše 30 rokmi, najmä v silne zafažených rekreačných oblastiach. Hodnotenie sa vzťahovalo predovšetkým na stanovenie kvantitatívnych ukazovateľov, podľa ktorých sa mala limitovať nadmerná návštevnosť týchto oblastí. Tieto trendy pretrvávajú v rôznych obmenách dodnes. Často sa zabúda, že ekologická únosnosť jednotlivých typov krajiny závisí najmä od prirodzených vlastností krajiny, nielen od regulácie konkrétnej aktivity v nej.

Hodnotenie ekologickej únosnosti krajiny sa zatiaľ na Slovensku nechápe jednotne, čím vznikajú rôzne prístupy k jeho riešeniu. Metodika hodnotenia EÚK, vypracovaná v Ústave krajinnej ekológie SAV, bola aplikovaná na 4 prírodne, ekonomicky, kultúrne a sociálne odlišné územia (vybrané časti nivy rieky Morava, Vysokých Tatier, Východných Karpát a Žiarsku kotlinu), čím sa potvrdila jej využiteľnosť na rôzne typy krajiny – od environmentálne citlivých území až po silne zafažené regióny. Únosná miera tohto zafaženia závisí od vlastností prírodného prostredia a navrhovaných aktivít v krajine. Ich nesúlad vedie k narušeniu ekologickej stability územia, ekologickým problémom a k celkovému zhoršeniu stavu životného prostredia, čo možno charakterizovať ako narušenie ekologickej únosnosti krajiny.

Novokoncipovanou metodikou EÚK, rozpracovanou v zmysle metodiky LANDEP, sa nesleduje len stanovenie stupňov vhodnosti (únosnosti) využívania, ale aj dôležitejší cieľ – ekologicky optimálne (únosné) využívanie krajiny, ktoré je základom na zabezpečenie ekologickej stability a biodiverzity, ako aj trvalo udržateľného rozvoja krajiny. Ťažiskom príspevkov v tomto čísle je hodnotenie EÚK na topickej úrovni – podľa typov krajinnoekologických komplexov – so stanovením kvalitatívnych parametrov.

Túto metodiku hodnotenia ekologickej únosnosti krajiny treba chápať ako nový impulz pri tvorbe metodík, o ktoré sa môžu opierať hlavne plánovacie a riadiace inštitúcie, nevynímajúc MŽP SR. Jej ďalšie smerovanie vidíme aj v začlenení do pedagogického procesu, ako jednu z možností komplexného prístupu pri výskume krajiny.

Tatiana Hrnčiarová

Aktuality

- T. Hrnčiarová:** Od tanečníka na post ministra životného prostredia (k 50. narodeninám L. Miklósa) ... 3
- M. Moyzeová:** Úlohy regionálnej geografie v ČR a SR 4
- Z. Izakovičová, T. Hrnčiarová:** Krajinnokoekologické plánovanie na prahu 3. tisícročia 54

Recenzie

- M. Ružička:** Listnaté lesy 55

Contents

- M. Ružička:** LANDEP Methodology and its Application in Landscape Ecological Research and Practice ... 5
- T. Hrnčiarová:** Interconnection Between the Methodologies of LANDEP and LECC 11
- E. Nováková:** Acceptable Landscape Load 17

Examples of Application the Methodology LECC

- E. Kalivodová, J. Račko, H. Ružičková:** Evaluation of Ecological Carrying Capacity of the Morava River Alluvium 21
- F. Kubíček, T. Hrnčiarová, Z. Izakovičová, J. Hreško:** Evaluation of the Ecological Carrying Capacity of the High-Mountain Landscape in the Selected Area of TANAP 26
- L. Miklós et al.:** Evaluation of the Ecological Carrying Capacity in the Biosphere Reserve Východné Karpaty Mts 31
- J. Račko, M. Kozová, T. Hrnčiarová:** Evaluation of the Ecological Carrying Capacity of the Strongly Loaded Region of Žiarska Kotlina Basin 37
- R. Midriak:** Ecological Carrying Capacity of High-Mountain Areas from Morphodynamic Processes Viewpoint 42
- M. Martiš:** Approach to Landscape Categorisation from Ecological Vulnerability Viewpoint 46
- H. Hilbert:** Ecological Carrying Capacity as a System Attribute 48

Landscape Ecological Carrying Capacity (LECC)

All man's economic activities as well as social life are realised in space – in the landscape. Therefore it is necessary to know how it will react on different potential loads and to what extent it can be affected by existing anthropic interferences. Landscape is recognised mainly through its attributes. The ecological carrying capacity belongs to specific (interpreted) landscape attributes to which intensive attention is paid. This was conditioned also by the formation of environmental legislation and by search for new approaches in landscape-ecological research.

The landscape-ecological carrying capacity (LECC) began to be evaluated in Slovakia more than 30 years ago, especially in strongly loaded recreational areas. Evaluation was associated mainly with deriving the quantitative indices, according to which the excessive attendance of these areas could be limited. In different shapes these trends lasted up today. Often it is forgotten that ecological carrying capacity of individual landscape type depends mainly on natural landscape features, not only on regulation of particular activities in it.

Evaluation of LECC is not understood in Slovakia unambiguously and different approaches are applied. The methodology developed at the Institute of Landscape Ecology, SAS, was tested on four regions with different natural landscape, economical, cultural and social conditions (selected parts of the Morava river, Vysoké Tatry Mts, Východné Karpaty Mts and Žiarska kotlina basin). The possibilities of application of this methodology were documented in different landscape types – from environmentally sensitive areas to strongly loaded regions. Acceptable degree of this load depends on the features of natural environment and proposed activities in the landscape. Their disharmony leads to disturbance of ecological stability of the territory, ecological problems and complex deterioration of the environment that can be characterised as a disturbance of the landscape-ecological carrying capacity.

The aim of new methodology of landscape-ecological carrying capacity developed in accordance with the methodology of LANDEP is to determinate not only the degrees of carrying capacity, but also ecological optimum (acceptable) landscape use that creates basis for ecological stability and biodiversity as well as for sustainable landscape development. Evaluation of ecological carrying capacity on topical level (according to the types of landscape-ecological complexes) with determination of qualitative parameters is the essential problem of articles in this issue.

The methodology of evaluation the landscape-ecological carrying capacity has to be considered as a new impuls in formation of methodologies on which the activities of planning and managing institutions, including those of Ministry of the Environment of the Slovak Republic, can be based. Its further direction can be seen also in its incorporation to the education process as one of the possibilities to contribute to the complex understanding of landscape research.

Tatiana Hrnčiarová

Contacts

- T. Hrnčiarová, M. Círanová:** I Am a Moderate Optimist... (Interview with L. Miklós) 52

Recent news

- T. Hrnčiarová:** From a Dancer to the Position of Minister of the Envi-

ronment (50. birthday L. Miklós) . 3

M. Moyzeová: Responsibilities of Regional Geography in CR and SR .. 4

Z. Izakovičová, T. Hrnčiarová: Landscape-ecological Planning on the Threshold of the Third Millennium 54

Reviews

M. Ružička: Deciduous Forests 55